

สรุปผลการวิจัย อภิปรายและขอเสนอแนะ

ในบทนี้ผู้วิจัยจะเสนอบทสรุปโดยกล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธี
ดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายและขอเสนอแนะ ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการตรวจติดตามและประเมินผลของศึกษาธิการ
จังหวัด เขตการศึกษา 3
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและขอเสนอแนะในกระบวนการตรวจ ติดตาม
และประเมินผลของศึกษาธิการจังหวัด เขตการศึกษา 3

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร ประกอบด้วย ศึกษาธิการจังหวัดและบุคลากรศึกษาธิการจังหวัด
ในเขตการศึกษา 3 ได้แก่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี หาดใหญ่ สงขลา ชุมพร และ
นครศรีธรรมราช รวมทั้งสิ้น 13 คน ยกเว้นศึกษาธิการจังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นผู้วิจัย
เอง

2. การสร้างเครื่องมือ การสร้างเครื่องมือเพื่อการวิจัย ได้เริ่มจากการ
ศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับการตรวจ ติดตามและประเมินผล พร้อมทั้งศึกษา
ระเบียบกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับอำนาจหน้าที่ของศึกษาธิการจังหวัดในการตรวจ ติดตาม
และประเมินผล ตลอดจนกระบวนการตรวจที่กระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดไว้เป็นหลัก
การและแนวทาง ต่อจากนั้นได้ดำเนินการกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย กำหนดตัวบ่งชี้
เกี่ยวกับกระบวนการตรวจ ติดตามและประเมินผล จากนั้นจึงดำเนินการสร้างเครื่องมือ
วิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์อย่างมีโครงสร้างและแบบศึกษาเอกสาร เมื่อจัดทำเครื่องมือเสร็จ
แล้วได้นำไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อให้ขอเสนอแนะและแก้ไขปรับปรุง และได้นำไป

ให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ จำนวน 5 คน คือ ดร.กมล สุกประเสริฐ ที่ปรึกษากรรมการศึกษานอกโรงเรียน นายเสริม สุกธรรมกุล ผู้อำนวยการกองตรวจและรายงานสำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ นายขำรง อมโร ศึกษาธิการจังหวัดเพชรบุรี นายปราโมทย์ เจนการ ศึกษาธิการจังหวัดฉะเชิงเทรา และนายเสรี นุ่มหอม หัวหน้าฝ่ายตรวจราชการ กองตรวจและรายงาน สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ หลังจากได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้ว ได้นำมาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาได้พิจารณาอีกครั้งหนึ่ง

3. การวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อรวบรวมข้อมูลเสร็จแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาวิเคราะห์เสนอในรูปแบบของตารางโดยการแจกแจงความถี่ รวมทั้งการจัดทำตารางวิเคราะห์เอกสาร โดยวิธีวิเคราะห์เป็นรายจังหวัด และในภาพรวมของจังหวัด ในเขตการศึกษา 3

สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ส่วนที่ 1 สถานภาพของผู้ให้การสัมภาษณ์

1. เพศ กลุ่มประชากร ผู้ให้การสัมภาษณ์ทั้งตำแหน่งศึกษาธิการจังหวัดและผู้ช่วยศึกษาธิการจังหวัด ในเขตการศึกษา 3 ปรากฏว่า เป็นเพศชายทั้งสิ้น คิดเป็นร้อยละ 100 ของกลุ่มประชากรทั้งหมด

2. อายุ ผู้ให้สัมภาษณ์อายุระหว่าง 41 - 50 ปี มากที่สุด คือ 9 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00 รองลงมา อายุ 51 ปีขึ้นไป จำนวน 2 คน คิดเป็นร้อยละ 16.67 และน้อยที่สุดอายุระหว่าง 30 - 40 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 8.33 ของประชากรทั้งหมด

3. การดำรงตำแหน่ง ผู้ให้การสัมภาษณ์ดำรงตำแหน่งศึกษาธิการจังหวัด 4 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33 ของประชากรทั้งหมด และผู้ช่วยศึกษาธิการจังหวัด จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 ของประชากรทั้งหมด

4. ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่ง ผู้ให้การสัมภาษณ์ระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งมากที่สุด คือ ศึกษาธิการจังหวัด 4 ปีขึ้นไป จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 75.00 น้อยที่สุดไม่ถึง 1 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 25.00

5. วุฒิกการศึกษา ผู้ให้การสัมภาษณ์วุฒิปริญญาโทสูงสุด จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 66.67 และปริญญาตรี จำนวน 4 คน คิดเป็นร้อยละ 33.33

6. ประสบการณ์ในตำแหน่งที่ก่อบรมกำนการตรวจ ติดตามและประเมินผล ปรากฏว่า มีผู้เข้ารับการฝึกอบรมในกำนการตรวจ ติดตามและประเมินผลมากที่สุด จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 91.67 และไม่ได้เข้ารับการฝึกอบรมเพียงคนเดียว คิดเป็นร้อยละ 8.33

ส่วนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ กระบวนการตรวจ ติดตามและประเมินผลของศึกษาธิการจังหวัด

สรุปผลการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการตรวจ ติดตามและประเมินผลของศึกษาธิการจังหวัด ในเขตการศึกษา 3 จะดำเนินการสรุปในภาพรวม โดยจะวิเคราะห์ในส่วนที่มีกระบวนการดำเนินการ เหมือนกันและแตกต่างกัน โดยยึดแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการ และหลักวิชาการในขอบเขต ดังนี้

1. กระบวนการก่อนการตรวจ ติดตามและประเมินผล

ในส่วนที่เหมือนกัน ศึกษาธิการจังหวัดทั้ง 5 จังหวัด ได้ดำเนินการตามขั้นตอนของกระบวนการตรวจ ติดตามและประเมินผลในกำนนโยบายกำนปัจจัยกระบวนการและผลการดำเนินงาน การตรวจในกำนคุณภาพการศึกษาและกำนการตรวจตามขั้นตอนตามระยะเวลาของแผนจะดำเนินการในลักษณะที่เป็นรูปแบบเดียวกัน และมีความสอดคล้องกัน ดังนี้

1.1 การรวบรวมข้อมูลและสารสนเทศ ศึกษาธิการจังหวัด จะมอบหมายให้คณะทำงานและเจ้าหน้าที่ฝ่ายแผนงานและติดตามประเมินผล เป็นผู้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทางการศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม นโยบายในการจัดการศึกษาของรัฐและกระทรวงศึกษาธิการ นโยบายในการจัดการศึกษาตามแผนพัฒนาการศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ระยะเวลาที่ 6 รวมทั้งดัชนีที่เป็นตัวบ่งชี้คุณภาพการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

เอกสารดังกล่าวศึกษาธิการจังหวัดได้ดำเนินการจัดทำ มีความสอดคล้องและเป็นรูปแบบเดียวกันทุกจังหวัด ซึ่งเอกสารดังกล่าว ศึกษาธิการจังหวัดจะใช้เป็นข้อมูลในการจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาประจำปี แผนปฏิบัติการและแผนการตรวจประจำปี

1.2 การจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาประจำปี ในการจัดทำแผนพัฒนาประจำปีนั้น ศึกษาธิการจังหวัดจะมอบหมายให้คณะกรรมการจัดทำแผนของจังหวัดเป็นผู้จัดทำ ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวจะดำเนินการจัดทำแผน โดยยึดกรอบนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการเป็นหลัก การจัดทำแผนจะดำเนินการตามกระบวนการวางแผนในลักษณะบูรณาการ แผนงาน/โครงการของหน่วยงานทางการศึกษาทุกสังกัดไว้ในเล่มเดียวกัน แผนพัฒนาการศึกษาประจำปีเมื่อใดจัดทำเสร็จเรียบร้อยแล้ว ศึกษาธิการจังหวัดจะนำเสนอให้กรมต่าง ๆ เพื่อขออนุมัติวงเงินงบประมาณ

1.3 การจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ในขั้นตอนนี้จะดำเนินการหลังจากแผนพัฒนาประจำปีได้อนุมัติวงเงินงบประมาณแล้ว ซึ่งศึกษาธิการจังหวัดจะมอบหมายให้คณะกรรมการจัดทำแผน มาดำเนินการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ในแผนดังกล่าวจะกำหนดรายละเอียดแผนงาน/โครงการ และปฏิบัติการปฏิบัติงานไว้อย่างละเอียด

1.4 การวางแผนการตรวจ ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนสำคัญในกระบวนการตรวจ ติดตามและประเมินผล เมื่อศึกษาธิการจังหวัดได้จัดทำแผนพัฒนาประจำปีและแผนปฏิบัติงานประจำปีแล้ว จะนำข้อมูลจากแผนดังกล่าวมากำหนดเป็นแผนการตรวจ ติดตามและประเมินผล ในส่วนของจังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดพัทลุง จะมีการจัดทำแผนควบคุมการตรวจ ติดตาม และประเมินผลไว้ แยกออกจากแผนปฏิบัติการไว้ต่างหาก ในแผนดังกล่าวศึกษาธิการจังหวัดจะมอบหมายให้เจ้าหน้าที่ดำเนินการวิเคราะห์นโยบาย วิเคราะห์ขอมูลต่าง ๆ การกำหนดโครงการ เป้าหมาย วัตถุประสงค์ ระยะเวลา งบประมาณ และพื้นที่ที่จะดำเนินการตรวจ ติดตามและประเมินผล ถึงการจัดทำแผนการตรวจของ 2 จังหวัดนี้จะยึดแนวทางและประสานแผนการตรวจของกระทรวงศึกษาธิการด้วย

สำหรับในสวนของจังหวัดสงขลา ชุมพร และนครศรีธรรมราช ได้รวมแผนการตรวจไว้ในแผนปฏิบัติการประจำปี โดยกำหนดเป็น

โครงการตรวจ ติดตามและประเมินผล ส่วนรายละเอียดของโครงการนั้น จะมี รายละเอียดสอดคล้องกับแผนการตรวจของจังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดพัทลุง แต่ไม่มีการวิเคราะห์นโยบายออกเป็นแผนงาน/โครงการ แດอย่างใด

1.5 การขออนุมัติแผนการตรวจ ในการขออนุมัติแผนการตรวจนั้น ในส่วนของศึกษาธิการจังหวัดสุราษฎร์ธานี พัทลุง และนครศรีธรรมราช จะนำแผนการตรวจเสนอเพื่อขออนุมัติต่อคณะกรรมการการศึกษา ศาสนา และศิลปวัฒนธรรมจังหวัด เมื่อคณะกรรมการดังกล่าวอนุมัติแล้ว จะนำไปใช้ได้ทันที แต่ในส่วนของจังหวัดสงขลาและชุมพรนั้น จะนำเสนอเพื่อขออนุมัติความเห็นชอบจากคณะกรรมการการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรมของจังหวัด เมื่อคณะกรรมการได้ให้ความเห็นชอบแล้ว จะนำเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อขออนุมัติอีกครั้งหนึ่ง

1.6 การประสานงานกับหน่วยงานรับตรวจ แผนการตรวจเมื่อได้ขออนุมัติแล้ว ศึกษาธิการจังหวัดจะนำไปประสานงานกับหน่วยงานรับตรวจ โดยการประชุมชี้แจงในการประชุมประจำเดือนและส่งแผนให้ทราบ ซึ่งการดำเนินการตามขั้นตอนนั้นจะ เป็นไปในลักษณะ เดียวกันทุกจังหวัด

1.7 การประชุมชี้แจงเจ้าหน้าที่ เมื่อศึกษาธิการจังหวัดได้ประสานงานกับหน่วยงานรับตรวจแล้ว จะดำเนินการประชุมชี้แจงคณะกรรมการหรือเจ้าหน้าที่ที่จะออกไปดำเนินการตรวจ เพื่อซักซ้อมความเข้าใจในเรื่องวิธีการตรวจ การประสานงานในค้ำานทรัพยากร การใช้เครื่องมือในการตรวจและในค้ำานปัจจัยอื่น ๆ

ในส่วนที่แตกต่างกันของกระบวนการก่อนการตรวจนั้น จากการวิเคราะห์พบว่า ถึงแม้กระบวนการขั้นตอนใหญ่ ๆ จะดำเนินการในลักษณะ เดียวกัน แต่มีรายละเอียดที่แตกต่างกันบ้าง อาทิ การวางแผนการตรวจ จังหวัดสุราษฎร์ธานีและจังหวัดพัทลุงจะดำเนินการจัดทำแผนลวขุม กำกับ ตรวจ ติดตามและประเมินผลออกมาเป็นเล่มเอกสารแยกจากแผนปฏิบัติการ โดยเกิดจาก ในแผนดังกล่าวจะดำเนินการตามรูปแบบแผนการตรวจของกระทรวงศึกษาธิการ มีรายละเอียดของแผนประกอบควม สภาพปัจจุบันและความต้องการในค้ำานการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม การวิเคราะห์นโยบายออกเป็นแผนงานและโครงการต่าง ๆ การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการตรวจ การกำหนดปฏิทินการตรวจและการกำหนดจุดเน้นของนโยบายในการตรวจ

ติดตามและประเมินผล แต่ในส่วนของจังหวัดสงขลา รุมพร และนครศรีธรรมราชนั้น จะมีข้อแตกต่างจาก 2 จังหวัดดังกล่าว โดยที่ศึกษาธิการจังหวัดจะดำเนินการบรรจุแผนการตรวจลงในแผนปฏิบัติการประจำปี โดยถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของแผนปฏิบัติการ ในรายละเอียดนั้นจะกำหนดไว้ในแผนการบริหารและสนับสนุนโดยกำหนดไว้เป็นโครงการตรวจ ติดตามและประเมินผลในด้านต่าง ๆ ในส่วนที่มีข้อแตกต่างอีกประการหนึ่ง คือ การขออนุมัติแผนการตรวจ ศึกษาธิการจังหวัดสุราษฎร์ธานีและศึกษาธิการจังหวัดพัทลุง จะขออนุมัติจากคณะกรรมการการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมจังหวัดเพียงครั้งเดียว แต่ในส่วนของจังหวัดสงขลา รุมพร และนครศรีธรรมราช เมื่อผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการดังกล่าวแล้ว จะเสนอขออนุมัติจากนุวารราชการจังหวัดอีกครั้งหนึ่ง

สำหรับกระบวนการตรวจสอบขอเท็จจริง จะมีการดำเนินการแตกต่างกันไปแต่ละจังหวัด ในส่วนของจังหวัดสุราษฎร์ธานี พัทลุง และสงขลาจะดำเนินการวิเคราะห์ว่า หนังสือร้องเรียนประเภทใดที่มีลักษณะ เบี่ยงเบนทัศนคติจะพิจารณาว่าเบี่ยงเบนทัศนคติดังกล่าวใต้อาณัติฐานใดอย่างชัดเจนหรือไม่ ซึ่งถ้าหากอาณัติฐานหลักฐานชัดเจนที่สามารถตรวจสอบได้ จะดำเนินการสืบสวนขอเท็จจริงต่อไป ซึ่งแตกต่างกับอีก 2 จังหวัด จะดำเนินการในทุกกรณีและจะแต่งตั้งคณะกรรมการสืบสวนขอเท็จจริงตามขั้นตอนต่อไป สำหรับการตรวจเยี่ยม นั้น จะมีการดำเนินการแตกต่างกันในแต่ละจังหวัดในส่วนจังหวัดสุราษฎร์ธานี พัทลุง นครศรีธรรมราชและรุมพร จะดำเนินการตามขั้นตอนโดยมีการวางแผนการตรวจ การขออนุมัติแผน การประสานกับหน่วยงานรับตรวจ แต่ในส่วนจังหวัดสงขลา มีได้ดำเนินการตามขั้นตอนแต่อย่างใด

2. กระบวนการระหว่างการตรวจ ติดตามและประเมินผล

กระบวนการระหว่างการตรวจ ติดตามและประเมินผล จาก การวิจัยพบว่า ในด้านการตรวจการปฏิบัติงานตามนโยบาย การตรวจในคานับังการ บริหาร การตรวจในคานับังการ ศึกษา การตรวจตามขั้นตอนและระยะเวลาของแผน การตรวจสอบขอเท็จจริงและการตรวจเยี่ยมทุกจังหวัดจะดำเนินการสอดคล้องกับแนวทางที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ทุกขั้นตอน แต่จะมีข้อแตกต่างในรายละเอียดในบาง จังหวัดเท่านั้น ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

2.1 การออกตรวจตามแผนที่กำหนดไว้ การออกตรวจนั้น
 ศึกษาธิการจังหวัดทุกจังหวัดจะออกตรวจไปในรูปของคณะทำงานหรือคณะกรรมการ ยก
 เว้นการตรวจเยี่ยมและการตรวจสอบข้อเท็จจริง ซึ่งแต่ละจังหวัดจะดำเนินการแตกต่างกัน คณะกรรมการชุดดังกล่าว ศึกษาธิการจังหวัดจะเสนอแต่งตั้งโดยมีศึกษาธิการจังหวัด
 เป็นประธาน ผู้ช่วยศึกษาธิการจังหวัด ผู้แทนหน่วยงานสถานศึกษาสังกัดกรมต่าง ๆ มา
 รวมเป็นคณะกรรมการ และหัวหน้าฝ่ายแผนงานและติดตามประเมินผลเป็นกรรมการและ
 เลขานุการ การตรวจจะดำเนินการปีละ 3 งวด คือ งวดที่ 1 ระหว่างเดือนตุลาคม -
 เดือนมกราคม งวดที่ 2 ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ - เดือนพฤษภาคม และงวดที่ 3
 ระหว่างเดือนมิถุนายน - เดือนกันยายน การออกตรวจตามแผนจากกรณีวิจัยพบว่า ทุก
 จังหวัดมีได้ดำเนินการ เป็นไปตามแผนแต่อย่างใด เนื่องจากคณะกรรมการบางคนมีภาระ
 กิจ และติดราชการอื่นบ่อยครั้ง ทำให้การปรับแผนอยู่เสมอ

2.2 การประสานงานเพื่อการให้ทรัพยากรในการตรวจ
 ร่วมกัน จากกรณีวิจัยพบว่า ทุกจังหวัดจะออกตรวจในรูปของคณะกรรมการ และจะมีการ
 ประสานงานกันเพื่อการให้ทรัพยากรร่วมกันในค่านบุคลากร งบประมาณ และยานพาหนะ
 ที่ใช้ การดำเนินการดังกล่าวทุกจังหวัดจะปฏิบัติในลักษณะเช่นเดียวกัน

2.3 การใช้เครื่องมือในการบันทึกข้อมูล ในการตรวจ
 ติดตามและประเมินผลของศึกษาธิการจังหวัด ทั้ง 6 คำนั้น จากกรณีวิจัยพบว่า คำนการ
 ตรวจ ติดตามและประเมินผล ในค่านนโยบายและกระบวนการปฏิบัติงานตามขั้นตอนและ
 ระยะเวลา ศึกษาธิการจังหวัดจะใช้แบบฟอร์มที่กระทรวงกำหนดไว้ให้ ซึ่งเรียกว่าแบบ
 ศษ/ต.2 แบบดังกล่าวจะกำหนดรายละเอียดของนโยบาย เป้าหมายของโครงการ
 งบประมาณ ระยะเวลาและพื้นที่ในการดำเนินงานตามโครงการ ส่วนการตรวจ ติดตาม
 และประเมินผลอีก 4 ประเภทนี้ ศึกษาธิการจังหวัดจะมอบหมายให้คณะทำงานหรือ
 เจ้าหน้าที่เป็นผู้ดำเนินการจัดทำ ซึ่งจะแตกต่างกันไปในแต่ละจังหวัด

ในส่วนของการตรวจสอบข้อเท็จจริง ทุกจังหวัดจะดำเนินการ
 ในลักษณะเดียวกัน โดยการใช้สับสวนพยานหลักฐานต่าง ๆ ประกอบการสอบสวนพยานและ
 ผู้ถูกกล่าวหา การสืบสวนและสอบสวน คณะกรรมการจะดำเนินการบันทึกคำพยานพร้อม
 ให้อีกาสผู้ถูกกล่าวหาได้ แสดงหลักฐานขึ้นต่อสู้ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

ในส่วนที่แตกต่างกันจากการวิจัยพบว่า ในการตรวจในรูป คณะกรรมการนั้น ตามแผนจะกำหนดไว้เป็น 3 งดวค ยกเว้นบางจังหวัด เช่น จังหวัด สงขลา และจังหวัดชุมพร จะกำหนดไว้ปีละ 1 งดวค ข้อแตกต่างดังกล่าวจะสะท้อนให้ เห็นถึงแนวทางปฏิบัติที่เมซค้เงินของกระทรวงศึกษาธิการ ที่ทำให้การปฏิบัติงานของแต่ละจังหวัดมีข้อแตกต่างกัน การตรวจสอบรูปของคณะกรรมการก็มีความสับสนใน หลาย ๆ ประการ เช่น การประสานงานเพื่อการเ้ารพยากรรวมกันในคานบุคคลากร ค้านงประมาณ และค้านการเ้ารสคूपกรณ คณะกรรมการของบางจังหวัดมีได้ถือว่า บทบาทหน้าที่ในการตรวจเป็นหน้าที่หลัก จึงมีการส่งผู้แทนที่ไม่มีอำนาจตัดสินใจเ้ามารวม ค้าเนนการ ทำให้ผลของการปฏิบัติงงานที่ออกมาขาดความสมบูรณ์ และไม่มีประสิทธิภาพ

3. กระบวนการภายหลังการตรวจ ติดตามและประเมินผล

3.1 การวิเคราะห์ผลการตรวจ เมื่อมีการรวบรวมข้อมูล จากผลการตรวจแล้ว ศึกษาธิการจังหวัดจะมอบหมายให้คณะทำงานหรือเจ้าหน้าที่ค้าเนน การวิเคราะห์ การวิเคราะห์นั้นในส่วนของศึกษาธิการจังหวัด จังหวัดสุราษฎร์ธานี พัทลุง และจังหวัดชุมพร ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการวิเคราะห์ เพื่อที่จะทราบการตรวจติดตาม และประเมินผล หรือการตรวจสอบขอเท็จจริงนั้น ใดผลเป็นอย่างไร และมีข้อสรุปอย่าง ไรบ้าง ส่วนจังหวัดสงขลาและนครศรีธรรมราชได้มีการวิเคราะห์ผลการตรวจ แต่ไม่เ้ามี การกำหนดจุดมุ่งหมายของการวิเคราะห์แต่อย่างใด อย่างไรก็ตามในการวิเคราะห์ผล การตรวจนั้น ศึกษาธิการจังหวัดแต่ละจังหวัดจะมีแนวทางวิเคราะห์ที่แตกต่างกัน ซึ่งจะ ไม่มีผลกระทบต่อแนวทางการตรวจ ติดตามและประเมินผลแต่อย่างใด

3.2 การจัดทำสรุปรายงาน เมื่อศึกษาธิการจังหวัดได้มีการ วิเคราะห์ผลการตรวจเรียบร้อยแล้ว ทุกจังหวัดจะสรุปออกเป็นแบบรายงาน ซึ่งการ รายงานนั้นในส่วนของ การตรวจ ติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานในคานนโยบาย และ การตรวจ ติดตามและประเมินผลในคานชั้นตอนและระยะเวลาของแผนนั้น ศึกษาธิการจังหวัดจะรายงานควยแบบรายงาน ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ คือ แบบ ศษ/ร.2 การรายงานทุกจังหวัดจะรายงานให้กระทรวงศึกษาธิการและเขตการ ศึกษาทราบปีละ 3 งดวค

3.3 การนำเสนอข้อมูลคณะกรรมการการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรมจังหวัด

ผลการรายงานเมื่อศึกษาธิการจังหวัดได้จัดทำเสร็จแล้ว ทุกจังหวัดจะนำเสนอต่อคณะกรรมการการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรมจังหวัด เพื่อทราบและให้คณะกรรมการได้พิจารณาให้ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะ

3.4 การให้ข้อมูลย้อนกลับแก่หน่วยงานรับตรวจ สรุปผลการรายงานนั้น เมื่อศึกษาธิการจังหวัดได้รายงานในหน่วยงานหน่วยเห็นชอบแล้วจะให้ข้อมูลย้อนกลับแก่หน่วยงานสถานศึกษารับตรวจโดยการแจ้งในที่ประชุมประจำเดือนเพื่อเป็นข้อเสนอแนะในการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

ในส่วนที่แตกต่างกัน ถึงแม้ว่ากระบวนการภายหลังการตรวจจะมีข้อเหมือนกันอยู่มากก็ตาม แต่ก็มีข้อแตกต่างในรายละเอียดบางจังหวัด โดยเฉพาะในการสรุปการรายงานผลการตรวจนั้น ศึกษาธิการจังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดพัทลุง และจังหวัดนครศรีธรรมราช จะดำเนินการเสนอรายงานต่อคณะกรรมการการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรมจังหวัด และจะรายงานในหน่วยเห็นชอบต่อไป สำหรับในส่วนของจังหวัดชุมพร และสงขลานั้นมีการส่งเป็นบางงวดและบางครั้ง ในส่วนของการกำหนดงวดของการรายงานปรากฏว่า ใน 3 จังหวัด จะรายงานปีละ 3 งวด แต่ใน 2 จังหวัดหลังจะรายงานปีละ 1 งวด ซึ่งจะเห็นได้ว่าการปฏิบัติในรายละเอียดยังมีข้อแตกต่างกัน

ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในกระบวนการตรวจ ติดตามและประเมินผลของศึกษาธิการจังหวัด

จากผลการสรุปการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ในคานปัญหาและอุปสรรคนั้น ศึกษาธิการจังหวัดและบุคลากรศึกษาธิการจังหวัด มีความเห็นสอดคล้องกันว่า ปัญหาที่สำคัญมีด้วยกัน 5 ประการ ภาระที่สำคัญที่สุด ได้แก่ การตรวจของศึกษาธิการจังหวัดไม่เป็นไปตามแผน และศึกษาธิการจังหวัดไม่มั่นใจในบทบาทของตนเอง ปัญหารองลงมา ได้แก่ การตรวจไม่มีประสิทธิภาพ การตรวจในรูปของคณะกรรมการขาดความคล่องตัว และปัญหาสุดท้าย ได้แก่ ศึกษาธิการจังหวัดไม่สามารถปฏิบัติกรตรวจได้ครบถ้วนตามกระบวนการ

สำหรับสาเหตุของปัญหาดังกล่าวนั้น จากผลการสรุปวิเคราะห์ พบว่า ศึกษานิเทศก์จังหวัดและคณะกรรมการ ไม่มี เวลาที่จะออกตรวจตามแผนระบบการบริหารงานในส่วนภูมิภาค ชาดเอกภาพ กฎหมายที่รองรับอำนาจการตรวจ ติดตามและประเมินผลของศึกษานิเทศก์จังหวัดไม่ได้รับการยอมรับจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งนี้เนื่องมาจากหน่วยงานระดับกรมมิได้มีการประสานงานในค่านอำนาจหน้าที่การตรวจของศึกษานิเทศก์จังหวัด การขาดแคลนทรัพยากรและขาดแนวทางที่จะปฏิบัติที่ชัดเจนและทำให้เกิดความคล่องตัว

ขอเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ศึกษานิเทศก์จังหวัดและผู้อำนวยการศึกษานิเทศก์จังหวัดทั้งหมด มีความเห็นสอดคล้องกันว่า การแก้ไขปัญหาดังกล่าว จะต้องมีการกำหนดบทบาทหน้าที่การตรวจให้น้อยลงไป แต่จะลึกลงไปในเฉพาะเรื่อง การกำหนดวงของตรวจให้น้อยลงไป การแต่งตั้งกรรมการตรวจ ไม่ควรแต่งตั้งจากผู้บริหาร เนื่องจากไม่มีเวลา กระทั่งศึกษานิเทศก์จะต้องกระจายอำนาจหน้าที่ไปให้จังหวัดและประสานงานให้กรมต่าง ๆ ได้เข้าใจบทบาทหน้าที่ของศึกษานิเทศก์จังหวัดในการตรวจ ติดตามและประเมินผลอย่างแท้จริง และมีการร่วมมือซึ่งกันและกัน การจัดสรรทรัพยากรให้เพียงพอ และกำหนดแนวทางปฏิบัติงานของศึกษานิเทศก์จังหวัดให้มีความชัดเจน และคล่องตัวมากยิ่งขึ้น

การอภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่พบครั้งนี้ มีประเด็นที่น่าสนใจที่จะนำมาอภิปราย ดังนี้

1. สถานภาพของครูให้สัมภาษณ์ ส่วนมากอายุอยู่ในช่วง 41 - 50 ปี รองลงมาอายุ 50 ปีขึ้นไป และน้อยที่สุดอายุระหว่าง 30 - 40 ปี มีวุฒิส่วนมาก ปริญญาโท รองลงมาปริญญาตรี ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งส่วนใหญ่ 4 ปีขึ้นไป และประเด็นสำคัญจากการสัมภาษณ์ปรากฏว่า มีผู้เคยเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการตรวจ ติดตามและประเมินผล จำนวน 11 คน จากจำนวนผู้เข้าสัมภาษณ์ จำนวน 12 คน แสดงให้เห็นว่า ศึกษานิเทศก์จังหวัดและผู้อำนวยการศึกษานิเทศก์จังหวัด ในเขตการศึกษา 3 มีวิสัยทัศน์ คุณวุฒิ ประสบการณ์ในการดำรงตำแหน่งที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งศึกษานิเทศก์จังหวัดและผู้อำนวยการศึกษานิเทศก์จังหวัดเกือบทุกคนโคจรผ่านการฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับการตรวจ ติดตาม

และประเมินผลมาแล้ว ทำให้เชื่อได้ว่า โดยสภาพของศึกษาธิการจังหวัดและผู้ช่วยศึกษาธิการจังหวัด มีความรู้และความสามารถเฉพาะตัวในงานด้านนี้ และมีประสบการณ์ที่เป็นที่ยอมรับได้ จึงอาจกล่าวได้ว่า ศึกษาธิการจังหวัด และผู้ช่วยศึกษาธิการจังหวัดมีคุณสมบัติเหมาะสมในฐานะผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งสอดคล้องกับที่กระทรวงกำหนด (กองการเจ้าหน้าที่ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ 2527 : 5) ว่า "ศึกษาธิการจังหวัดเป็นเจ้าหน้าที่ชั้นผู้ใหญ่ทางการศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรมของจังหวัด มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการ เป็นผู้นำทางการศึกษา ปฏิบัติงานเป็นแบบอย่างที่ดีของข้าราชการ สังกัดกระทรวงศึกษาธิการในระดัจังหวัด ตลอดจนเป็นผู้ริเริ่มพิจารณาวางแผนและดำเนินการ หรือประสานงาน ดำเนินงานทางการศึกษา ศาสนาและศิลปวัฒนธรรม ให้เจริญก้าวหน้า จึงต้องมีคุณสมบัติ วิทยุฑิตที่เหมาะสม"

2. กระบวนการตรวจ ติดตามและประเมินผลของศึกษาธิการจังหวัด ในเขตการศึกษา 3 พบว่า ในการ สัมภาษณ์ศึกษาธิการจังหวัดและผู้ช่วยศึกษาธิการจังหวัดส่วนใหญ่มีความเห็นสอดคล้องกันในการดำเนินการตรวจ ติดตามและประเมินผล โดยดำเนินการตามขั้นตอนที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ และสอดคล้องกับระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการตรวจราชการและการรายงานผลการดำเนินการ พ.ศ. 2530 ซึ่งอาจวิเคราะห์ได้ดังนี้

2.1 ในการดำเนินการตรวจ ติดตามและประเมินผลนั้น กระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายที่แน่วแน่ว่าการตรวจ ติดตามและประเมินผล เป็นกลไกสำคัญที่ช่วยให้ทราบว่า แผนงานโครงการที่เคยปฏิบัติไปแล้วประสบความสำเร็จ มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพียงใด บทบาทดังกล่าว กระทรวงศึกษาธิการจึงได้มีระเบียบกฎหมายและแนวทางปฏิบัติรองรับค่อนข้างชัดเจน ทั้งนี้เพื่อให้ศึกษาธิการจังหวัดได้ตระหนักและเห็นความสำคัญในบทบาทดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ คีลก บัญเรื่องรอด (คีลก บัญเรื่องรอด, 2532 : 1) ซึ่งได้กล่าวว่า "ในกระบวนการกิจกรรมการบริหารที่มีความหมายและมีความสำคัญยิ่งนั้น การตรวจ ติดตามและประเมินผลมีความหมายและความสำคัญในอันดับต้น ๆ ทั้งนี้เป็นเพราะว่า เป็นการแสดงออกซึ่งความรับผิดชอบในการดำเนินงานตามแผนอย่างสมหวัง ไม่ปล่อยให้งานดำเนินไปอย่างขาดจุดหมายปลายทาง หรือเป็นไปโดยยถากรรม" และจากการ วิจัยบทบาทของศึกษาธิการจังหวัด เกี่ยวกับงานในคานแผนงานวิชาการแล้ว

ศึกษาธิการจังหวัดจะปฏิบัติงานตามงานตรวจ ติดตามและประเมินผลอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ช้าง อมโร (2531 : 268) ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของ ผู้ว่าราชการจังหวัด ศึกษาธิการจังหวัด และศึกษาธิการอำเภอ เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของศึกษาธิการจังหวัด พบว่า ในการปฏิบัติงาน แผนงานและวิชาการ ศึกษาธิการจังหวัดจะปฏิบัติงานตามงานตรวจ ติดตามและประเมินผลค่อนข้างมาก จึงอาจสรุปได้ว่า งานตรวจ ติดตามและประเมินผลของศึกษาธิการจังหวัดนั้น มีความหมายและความสำคัญที่ถือว่า เป็นนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ

2.2 ในกระบวนการตรวจ ติดตามและประเมินผลของศึกษาธิการจังหวัด ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ ได้กำหนดแนวทางไว้ 3 ขั้นตอน คือ กระบวนการก่อนการตรวจ กระบวนการระหว่างการตรวจ และกระบวนการภายหลังการตรวจ นั้น จากการวิจัยพบว่า กระบวนการดังกล่าวได้กำหนดแนวทางไว้ครอบคลุมสำหรับหน้าที่ในการตรวจ 5 ประการเท่านั้น คือ การตรวจ ติดตามและประเมินผลในค่านโยบาย การตรวจ ติดตามและประเมินผลในค่านโยบายการบริหาร การตรวจ ติดตามและประเมินผลในค่านโยบายการศึกษา การตรวจ ติดตามและประเมินผลในค่านโยบายและระยะเวลาของแผน และการตรวจเยี่ยมเท่านั้น แต่กระบวนการดังกล่าวจะนำไปใช้กับกระบวนการตรวจสอบข้อเท็จจริงไม่ได้ เนื่องจากหน้าที่ดังกล่าวมีขั้นตอนในการดำเนินการแตกต่างจากการตรวจ 5 ประการดังกล่าวมาแล้ว ขั้นตอนการตรวจสอบข้อเท็จจริง ศึกษาธิการจังหวัดจึงต้องอาศัยระเบียบ กฎหมายที่เกี่ยวข้องของมาเป็นแนวทางในการดำเนินการ ซึ่งแตกต่างกับกระบวนการดังกล่าว

2.3 จากผลการวิจัยกระบวนการตรวจ ติดตามและประเมินผลของศึกษาธิการจังหวัด ในเขตการศึกษา 3 พบว่า ศึกษาธิการจังหวัดส่วนใหญ่ได้ดำเนินการตามกระบวนการตรวจตามแนวทางที่กำหนดไว้ ทั้งแต่กระบวนการก่อนการตรวจ กระบวนการระหว่างการตรวจ และกระบวนการภายหลังการตรวจ ศึกษาธิการจังหวัดส่วนใหญ่ได้ดำเนินการทุกขั้นตอน ยกเว้นบางจังหวัดมิได้ดำเนินการในรายละเอียด เช่น การกำหนดจุดมุ่งหมายของการวิเคราะห์ และกระบวนการตรวจเยี่ยม ซึ่งศึกษาธิการจังหวัดเห็นว่า เป็นกระบวนการที่สามารถปรับหรือยืดหยุ่นได้ ในส่วนของการใช้เครื่องมือที่นอกเหนือไปจากกระทรวงศึกษาธิการกำหนดนั้น ศึกษาธิการจังหวัดได้ดำเนินการจัด

ทำขึ้นมาเอง ซึ่งจากการศึกษาเอกสารปรากฏว่า มีความแตกต่างกันในแต่ละจังหวัด ในส่วนนี้เห็นว่า เมื่อกระทรวงศึกษาธิการมีใ้คกำหนดเครื่องมือไว้ ศึกษาธิการจังหวัดก็สามารถจัดทำขึ้นมาใช้ในส่วนของตัวเองได้ และเห็นว่ามีความเหมาะสมกับสภาพของจังหวัดแต่ละจังหวัด

2.4 ในแต่ละกระบวนการของการตรวจ ติดตามและประเมินผลนั้น จากการศึกษาเอกสารพบว่า ศึกษาธิการจังหวัดได้ดำเนินการตามรูปแบบและวิธีการที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดและสอดคล้องกับหลักการและทฤษฎีในเรื่องดังกล่าว เช่น การวิเคราะห์นโยบาย การจัดทำข้อมูลสารสนเทศ การวางแผนการตรวจ การวิเคราะห์ผล การประเมินผล การประมวลข้อมูล และการรายงานผล ซึ่งอาจสรุปได้ว่าการดำเนินการตามขั้นตอนและวิธีการตรวจ ติดตามและประเมินผลนั้น ใ้คอาจอิงหลักการและทฤษฎีในเรื่องดังกล่าวไว้อย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตาม ในรูปแบบของกระบวนการตรวจ ติดตามและประเมินผลที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดไว้ในปัจจุบัน มีจุดอ่อนที่กระทรวงศึกษาธิการจะต้องรีบดำเนินการแก้ไขในหลายประเด็น เช่น กระบวนการก่อนการตรวจในส่วนของการวางแผนการตรวจจะต้องกำหนดรูปแบบให้ชัดเจนว่าจะต้องดำเนินการอย่างไร จะต้องจัดทำโดยแยกออกจากแผนปฏิบัติการหรือไม่ การวิเคราะห์นโยบายจะมอบหมายให้ศึกษาธิการจังหวัดดำเนินการเองหรือกระทรวงศึกษาธิการดำเนินการให้ การตรวจในรูปแบบคณะกรรมการมีความจำเป็นจะต้องกำหนดรูปแบบให้แน่ชัดว่า คณะกรรมการจะประกอบด้วย แทนหน่วยงานและสถานศึกษาโดยบาง บทบาทอำนาจหน้าที่มีขอบเขตเพียงใด ทั้งนี้กรมเจ้าสังกัดจะต้องยอมรับบทบาทหน้าที่ในส่วนของการศึกษาธิการจังหวัดอย่างชัดเจน โดยถือว่าศึกษาธิการจังหวัดเป็นตัวแทนกระทรวงในส่วนภูมิภาคอย่างแท้จริง

ในการวิเคราะห์ผลการตรวจและการรายงานผลการตรวจ กระทรวงศึกษาธิการจะต้องรีบเร่งพัฒนาเครื่องมือต่าง ๆ เช่น เครื่องมือการตรวจ การรายงานผลแนวทางการวิเคราะห์ให้มีความละเอียดรอบคอบรัดกุมวัตถุประสงค์ของการตรวจและเนื้อหาต่าง ๆ เครื่องมือในการตรวจและการรายงานที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน มีความล้าสมัยและยากต่อการนำไปใช้ การกำหนดเครื่องมือดังกล่าวมีความจำเป็นอย่างยิงที่จะต้องพัฒนาให้สะดวกและง่ายต่อการนำไปใช้ รูปแบบของเครื่องมือการตรวจและการรายงานจะต้องมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

3. ในคานปัญหาและอุปสรรคในกระบวนการตรวจ ติดตามและประเมินผล นั้น จากการวิจัยพบว่า ปัญหาอุปสรรคที่สำคัญของกระบวนการตรวจ ติดตามและประเมินผลของศึกษาธิการจังหวัดนั้น มีปัญหาที่สำคัญ ได้แก่ ปัญหาของการมีข้อจำกัดในอำนาจของการบริหาร ซึ่งยังไม่เป็นที่ยอมรับของกรมต่าง ๆ การไม่มั่นใจในบทบาทหน้าที่ของศึกษาธิการจังหวัด ส่วนปัญหาในคานกระบวนการนั้น ได้แก่ ปัญหาการจัดทำแผนการตรวจ ซึ่งยังไม่เป็นแนวเดียวกันในแต่ละจังหวัด การประสานแผนการตรวจกับกระทรวงศึกษาธิการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การประสานงานเพื่อการให้ทรัพยากรร่วมกัน นอกจากนี้ยังมีปัญหาในคานบุคลากรที่ไม่มีเวลาในการตรวจ งบประมาณจำกัด ซึ่งปัญหาดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ช่าง อมโร (2531 : 275) ซึ่งได้ทำการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของผู้อำนวยการจังหวัด ศึกษาธิการจังหวัด ศึกษาธิการอำเภอ เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของศึกษาธิการจังหวัด ซึ่งพบว่า การตรวจ ติดตามและประเมินผลยังไม่บรรลุเป้าหมาย สาเหตุมาจากนโยบาย ระเบียบ แนวทางไม่ชัดเจน ไม่ส่งผลการปฏิบัติ งบประมาณจำกัด ขาดยานพาหนะในการตรวจ คณะกรรมการไม่พร้อม และขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจในการตรวจ ติดตามและประเมินผล

ในการแก้ไขปัญหาคานนี้ ศึกษาธิการจังหวัดเห็นว่าจะต้องใช้หลักการประสานงานในการจัดกิจกรรม ซึ่งจะต้องอาศัยบุคลากรภาพและมนุษยสัมพันธ์ส่วนตัวกับหน่วยงาน สถานศึกษาต่าง ๆ อย่างไรก็ตามปรากฏว่า ศึกษาธิการจังหวัดมักไม่ค่อยได้รับความร่วมมือในการจัดกิจกรรม ทำให้จัดกิจกรรมและประสานงานได้เพียงบางเรื่อง และไม่ค่อยได้ผล สาเหตุมาจากโครงสร้างขาดเอกภาพทางบริหารบ้าง ไม่มีกฎหมายรองรับบ้าง ล้วนเป็นเรื่องสำคัญทั้งสิ้น จะเห็นได้ว่า สอดคล้องกับที่ พนม พงษ์ไพบูลย์ (2527 : 3 - 5) กล่าวว่า การประสานงานในการบริหารการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ หากจะให้การประสานงานที่เกิดขึ้น ต้องอาศัยหลักการและทฤษฎีที่เป็นกลไกสำคัญ 3 ประการ คือ กฎหมาย ระเบียบที่บังคับ กฎหมายต่าง ๆ ซึ่งต้องรู้ว่าเอื้อต่อการประสานงานหรือก่อให้เกิดการประสานงานหรือไม่ ต่อจากนั้นก็จะต้องมีการวางแผนร่วมกัน การไม่วางแผนก็ไม่เกิดการประสานงาน ทางคนต่างทำและประการสุดท้ายต้องมีการรายงานบังคับบัญชา

ข้อเสนอแนะ

1. จากการวิจัยพบว่า การดำเนินงานของศึกษาธิการจังหวัดในด้านการตรวจ ติดตามและประเมินผล พบว่า ศึกษาธิการจังหวัดได้ปฏิบัติตามกระบวนการตรวจ ติดตามและประเมินผลครบทุกขั้นตอน แต่ในขั้นตอนรายละเอียดยังคงมีการดำเนินการไม่เหมือนกัน ทั้งนี้อาจจะมีสาเหตุจากการที่กระทรวงศึกษาธิการไม่ได้กำหนดรูปแบบให้แน่ชัด หรือศึกษาธิการจังหวัดอาจจะไม่ได้นุ่งเน้นที่จะปฏิบัติตามบทบาทมากนัก ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติในระยะสั้นเห็นว่า ศึกษาธิการจังหวัดน่าจะมีการประชุมผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดหน่วยงานต่าง ๆ เพื่อหารือในการกำหนดมาตรการในการปฏิบัติงาน ทั้งนี้ โดยอาศัยคณะกรรมการการศึกษา การศาสนาและการวัฒนธรรมระดับจังหวัดเป็นหลัก และร่วมกันพิจารณารายละเอียดของขั้นตอนในการตรวจแต่ละขั้นตอนในการตรวจ และขั้นตอนใหม่ความชัดเจน และสามารถนำไปปฏิบัติได้โดยเป็นที่ยอมรับจากทุกฝ่าย สำหรับข้อเสนอแนะในระยะยาวนั้น กระทรวงควรที่จะกำหนดแนวทางปฏิบัติของกระบวนการตรวจ ติดตามและประเมินผลให้หน่วยงานในภูมิภาคได้ปฏิบัติ โดยมีคำสั่งหรือกฎหมายรองรับอำนาจดังกล่าว พร้อมกับจัดทำคู่มือการปฏิบัติงานที่สามารถนำไปปฏิบัติได้ทันที

2. จากการวิจัยพบว่า ในการปฏิบัติตามกระบวนการตรวจ ติดตามและประเมินผลนั้น ศึกษาธิการจังหวัดยังมีโครงการโครงการระดับอำเภอ คือ สำนักงานศึกษาธิการอำเภอมีส่วนช่วยในการสนับสนุนบทบาทหน้าที่ของศึกษาธิการจังหวัดมากนัก โดยอำนาจหน้าที่ของศึกษาธิการจังหวัดแล้ว มิได้เป็นหน่วยงานระดับปฏิบัติโดยตรง แต่จะเป็นผู้กำกับนโยบายและมอบหมายงานให้ศึกษาธิการอำเภอปฏิบัติ ข้อเสนอแนะในเรื่องนี้เห็นว่า ศึกษาธิการจังหวัดสมควรจะมอบอำนาจหน้าที่ในการตรวจ ติดตามและประเมินผลให้ศึกษาธิการอำเภอ เป็นผู้ช่วยเหลือ ทั้งนี้จะต้องกำหนดรูปแบบการกระจายอำนาจและแนวทางปฏิบัติใหม่ความสัมพันธ์และสอดคล้องกับบทบาทหน้าที่ของศึกษาธิการจังหวัด

3. ในด้านกระบวนการสืบสวนข้อเท็จจริง และกระบวนการตรวจเยี่ยมเน้นจากการวิจัยพบว่า บทบาทหน้าที่ดังกล่าวศึกษาธิการจังหวัดยังมีแนวปฏิบัติที่ค่อนข้างแตกต่างกันมาก และยังไม่มีความที่ชัดเจนแน่นอน ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ กระทรวงศึกษาธิการควรจะได้กำหนดกระบวนการดำเนินการในเรื่องนี้ แยกออกจากการตรวจ

ติดตามและประเมินผลในคานอื่น ๆ โดยเฉพาะการตรวจเยี่ยมแบบบทบาทหน้าที่
ศึกษานิเทศก์จังหวัดโคปรุญตามากกว่าบทบาทคานอื่น ๆ

ขอเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

1. ควรจะได้นำการวิจัยถึงสภาพการปฏิบัติงานในคานการตรวจ ติดตามและ
ประเมินผลของศึกษานิเทศก์จังหวัดในภาพรวมทั้งระบบ เพื่อจะได้นำถึงสภาพการปฏิบัติ
งานที่แท้จริง และปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติงานตามบทบาท

2. ควรวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการตรวจ ติดตามและประเมินผลของ
ศึกษานิเทศก์จังหวัดและศึกษานิเทศก์อำเภอ เพื่อจะได้นำมาปรับรูปแบบการตรวจของ
ศึกษานิเทศก์จังหวัดและศึกษานิเทศก์อำเภอ ควรจะมีรูปแบบอย่างไร และจะมีความสัมพันธ์
ต่อเนื่องและมีข้อแตกต่างในคานใดบ้าง

3. ควรมีการวิจัยกระบวนการตรวจ ติดตามและประเมินผลของศึกษานิเทศก์
จังหวัดในแต่ละคาน เพื่อจะได้นำมาว่าศึกษานิเทศก์จังหวัดโคปรุญคานที่การตรวจ ติดตาม
และประเมินผลในคานใดมากที่สุด และคานใดรองลงมา สอดคล้องกับอำนาจหน้าที่ที่
กระทรวงศึกษานิเทศก์ได้มอบหมายไว้หรือไม่